

El Bartrina, una deu d'identitat

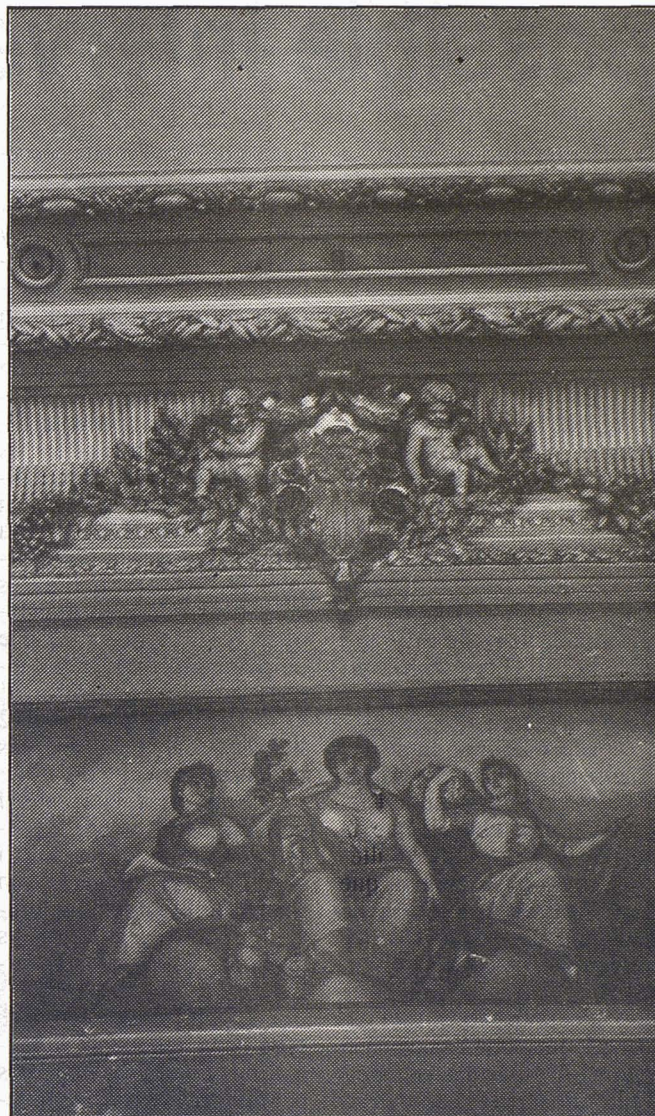
L'activitat teatral va estar unida a la història del Centre de Lectura. El teatre, les representacions teatrals sense excessives pretensions, formava part de la vida de la majoria dels ateneus catalans de la segona meitat del segle XIX, i el Centre no en fou, òbviament, cap excepció. Per una banda, facilitava la convivència activa dels associats, omplia hores del seu lleure, culminava amb un acte social agraït, per als mateixos actors i per als amics i parentela. El teatre també, convé no oblidar-ho, fou una magnífica eina de difusió ideològica. L'adoctrinament, la moralitat, arribava amb contundència i de forma immediata a l'espectador, sense cap necessitat que es tractés forçosament d'una obra de tesi.

En un segon moment, un període d'hores baixes en la vida col·lectiva del Centre, el teatre fou, amb les eixarrides tertúlies literàries, aquelles en les quals hom simulava sempre dur casualment a la butxaca de l'armilla un parell de poemes que recitava a precés de la resta de la concurrència, un dels puntals de les activitats de la casa. Feien, no caldria dir-ho, obres descafeïnades amb poc suc i menys bruc, que ajudaven a matar les llargues vetllades de la fi del segle. Foren les engrunes d'aquest tipus de representacions les que enxampà en la seva adolescència Evarist Fàbregas i les que degueren desvetllar el seu interès per l'art teatral i que feren que ben aviat es disposés a donar-hi suport econòmic. Fou en el teatre del Centre, el precedent, fins i tot en bona part de l'espai que ocupa el Bartrina, el que li desvetllà les primeres inquietuds de mecenatge.

En finançar el mateix Fàbregas la reforma, perquè no dir-ho, un pèl presumptuosa en la seva imatge externa, la catedral de guix, féu possible l'atorgament de la imatge actual al teatre. La inauguració es féu amb gran rebombori. Potser en l'elecció del nom amb què se'l batejà aleshores

hi jugà algun element del subconscient col·lectiu de la casa. Bartrina era un mite per a la gent del Centre, afavorit per la seva mort prematura, però tanmateix sobta que a l'hora de buscar un nom, s'escollís el d'un poeta poc lligat amb la producció dramàtica, un parell llarg de peces de circumstàncies propagandístiques, paròdiques o de pura conya carnavalesca, i el més espanyolitzador dels escriptors reusencs del segle XIX. La seva adscripció voluntarista a la renaixença no va gaire més enllà de la pura especulació sobre indicis de voluntat. I els seus padrins, Fàbregas, Cavaller, Toda, foren homes plenament compromesos, amb més o menys pes específic, això és una altra història, en la normalització cultural catalana. Hi podria pesar la seva o el seu relatiu esquerranisme. Bartrina fou un federal del morro fort amb les corresponents dosis d'anticlericalisme i de revolucionarisme epidèrmic. Fou també un poeta popular. La gent se sabia de memòria fragments de versos i la utilització com a font d'autoritat en una discussió del que una vegada havia dit el Quimet, encara comptava.

El Bartrina neix amb un nom popular i sentit com a tal, a diferència del Fortuny, que havia rebut el nom d'un altre mite també local, però insoluble, i en aquest cas, sense cap punt de contacte amb l'escena. Hom hi podria veure una voluntat de ser més casolana, per tant, més viva. I durant anys, potser sempre, el Bartrina fou més popular, en el sentit noble de la paraula, que el Fortuny. El record històric dels anys 20-30 ho confirma. El Bartrina era el teatre que acollia les representacions dels Amics del Teatre, el precedent inescussable de tots els posteriors teatres de cambra i falòrnies similars de la vila. El Fortuny era on se celebraven les festes de carnaval de la burgesia concentrada al Círcol. El Bartrina prodigava i feia assequible la cultura, el Fortuny afavoria

l'oci espectacular i enlluernador. Foren dues opcions ben diferenciades i les úniques vàlides per establir comparacions, perquè era aleshores quan els propietaris d'ambdues sales podien decidir què en feien i amb què les omplien, i no com en el franquisme que es trobaren collades per uns contractes iniciats sota les repectives apropiacions.

La restauració i la dignificació del Bartrina és un deute pendent de la societat reusenca i de les institucions que perceben una part o altra dels impostos pagats pels conciutadans. Ajuntament, Generalitat, estat central, i més especialment del qui ara en posseïxi la competència en la matèria. També, és clar, de

la gent de la casa. Però els vents externs semblen obeir a la voluntat de fer orelles de sord. Qui més, qui menys, sembla donar-se ja per satisfet d'haver arranjat el Fortuny. Les respostes, o els silencis, podrien permetre de teixir un apòleg en el qual un pare amb dos fills aboca tota la seva fortuna al fill ben plantat, o que s'ho pensa, i deixa l'altre amb una mà a cada anca, al mig del carrer.

Restaurar el Bartrina fóra reconèixer tota una llarga tasca voluntarista, amb tots els alts i baixos que es vulguin remarcar, al servei de la voluntat de fer cultura, no d'exhibir-la com un espantall de fira.

PERE ANGUERA NOLLA